

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีนโยบายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าจะเน้นการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญก้าวหน้า พัฒนาชนบทที่ยากจนให้ประชาชนมีงานทำอย่างทั่วถึง ทำมาหากินได้เป็นปกติสุข การสนับสนุนให้ประชาชนมีรายได้และผลประโยชน์มากที่สุดเท่าที่ควรจะได้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนเพื่อให้ทำงานอย่างขยันขันแข็งและอดทน การรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม การป้องกันปราบปรามการผูกขาดขูดรีดตัดทวงผลประโยชน์ การเศรษฐกิจไปจากประชาชนโดยไม่เป็นธรรม การป้องกันมิให้ประชาชนถูกกดขี่ข่มเหงเอาเปรียบ การยกระดับความรู้ศีลธรรมและวัฒนธรรมของประชาชน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยยึดเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ) เป็นเครื่องชี้วัด และโครงการอื่น ๆ อีกมากมายที่จะแก้ไขปัญหาคับแค้นใจ และความอดอยากยากไร้ของประชาชน

ในการดำเนินการงานตามโครงการเหล่านี้ นั้น รัฐบาลมีกลไกต่าง ๆ ขึ้นมารับผิดชอบงานในด้านนี้ ในรูปของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ มากมาย และบุคคลซึ่งเป็นผู้ดำเนินการที่เป็นแขนงของรัฐบาลก็คือ ข้าราชการ รัฐบาลมีข้าราชการ จำนวน เรือแสนเป็น ผู้ปฏิบัติกร ข้าราชการนั้น ได้ผ่านการคัดเลือกอย่างเป็นระบบ และถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้ดีที่สุดใน

นโยบายแผนงาน และโครงการที่รัฐบาลได้พิจารณากำหนดมาในการพัฒนาประเทศนั้นล้วนแต่ได้ผ่านการระดมความคิดจากนักวิชาการ นักปฏิบัติการ ผู้เชี่ยวชาญอย่างสมบูรณ์ ซึ่งถ้าข้าราชการได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว เชื่อว่ารัฐบาลจะสามารถแก้ปัญหาของชาติได้สำเร็จ เรียบร้อยและรวดเร็ว อันจะนำความเจริญก้าวหน้ามาให้แก่ประเทศชาติและ

ความสุขสมบูรณ์มาให้แก่ประชาชน แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าข้าราชการหย่อนสมรรถภาพ ทุจริต ขาดคุณธรรม ข้าราชการนั้นเองจะทำให้ประเทศชาติล่มจมเป็นอันตรายเป็นโดยง่าย (ชัยณรงค์ ละออนวล, 2518:5)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่น่าอยู่กว่าอีกหลายประเทศในโลกนี้ เพราะมีสิ่งที่ดีมีคุณค่า น่าภาคภูมิใจมากมาย ตัวอย่างเช่น มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีลมฟ้าอากาศเหมาะสมแก่การผลิตทางการเกษตร มีสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงทศพิธราชธรรม มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ มีอิสรภาพเสรีภาพในการศึกษาและประกอบอาชีพและที่สำคัญคือ คนไทยได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าเป็นผู้มีไมตรีจิต มีอารมณืขัน มีรอยยิ้ม ที่ก่อให้เกิดไมตรีจิต ต่อคนต่างผิวพรรณต่างชาติ ต่างภาษา มีปฏิภาณดีแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าเก่ง และยังมีอะไรดี ๆ อีกมากมายในสังคมไทยแต่เมื่อมองในอีกแง่มุมหนึ่ง ก็จะได้เห็นได้ชัดเช่นกันว่า สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจสังคม การเมือง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาปัญหาที่เห็นได้ชัด ตัวอย่างเช่น

1. ปัญหาเศรษฐกิจ ต้องเผชิญกับค่าครองชีพสูง ค่าจ้างแรงงาน เงินเดือนและรายได้ของบุคคลต่ำ ในช่วงเริ่มต้นที่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2504-2509) จนถึงแผนฯ 5 (2525-2529) ถึงแม้จะทำให้รายได้ประชาชาติจาก 58,900 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2504 เป็น 1,407,500 ล้านบาท ในปี 2530 ซึ่งเพิ่มขึ้นประมาณ 18 เท่าตัว รายได้บุคคลต่อหัวต่อปีเพิ่มจาก 2,150 บาทเป็น 20,420 บาท (ประมาณ 10 เท่า) แต่ในขณะเดียวกันภาวะการขาดดุลงบการค้ำ ก็เพิ่มจาก 2,637.1 ล้านบาท ในช่วงแผนที่ 1 เป็น 58,448.6 ล้านบาทในแผนฯ 5 (ทรงจิต พูลลาภ : 13)

2. ปัญหาสังคม การติดขัดมีวเมาในอบายมุข ปล่อยตัวปล่อยใจไปกับกิเลสคือ โภภะ โภธ หลง ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม การทุจริต คอรัปชั่น เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม เกิดปัญหาคุณภาพชีวิต (ปัจจัยสี่) ต่ำ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (ดิน, น้ำ, อากาศ) ปัญหาประชากร (การศึกษาและย้ายถิ่น) ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย เป็นต้น

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้วยังมีปัญหาคอื่น ๆ อีกไม่น้อยที่ไม่ได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้ และการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น คงไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่งอย่างแน่นอน หากแต่

ว่าคนไทยทุกคนจะต้องช่วยกันแก้ไขตามบทบาทหน้าที่ของตนที่เป็นอยู่ให้ดีที่สุด และผู้ที่มีหน้าที่ที่จะประสานงานหรือเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหา ก็คือข้าราชการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนมีรายได้จากหยาดเหงื่อแรงงานของประชาชน แต่สภาพความเป็นจริงส่วนใหญ่ของข้าราชการไทยนั้นยังไม่ได้สร้างความหวังแก่ประชาชนในการจะหลุดพ้นจากสภาพปัญหาดังกล่าวได้

ชัยณรงค์ ละออนวล (2528:2) ได้กล่าวไว้ว่า มีบรรดานักวิเคราะห์ นักวิชาการ และนักวิจารณ์ ได้กล่าวถึงอุปสรรค สำคัญ ๆ ในการพัฒนาประเทศไทยไว้อย่างมากมาย เช่น การไม่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่ดี, การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไม่เหมาะสมถูกต้องกับเป้าหมาย, ไม่มีงบประมาณเพียงพอ, มีการจ่ายเงินงบประมาณอย่างฟุ่มเฟือยและผิดพลาด, ข้าราชการทำงานไม่มีประสิทธิภาพ, สังคมชนชั้นกรรมนิยมประเพณี และนิสัยของคนไทยไม่อำนวยให้พัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว เป็นต้น แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นพ้องต้องกันมากที่สุดที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศคือ "ตัวข้าราชการ" นั่นเอง ข้าราชการหรือตัวข้าราชการจะเป็นผู้กำหนดระบบราชการและมักโอนความผิดให้กับระบบราชการ ซึ่งเป็นนามธรรม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2515:8) ได้กล่าวถึงปัญหาในการประสานงานของข้าราชการว่า

1. ต่างคนต่างทำงานโดยไม่มีเป้าหมายและแผนงานที่แน่นอน ที่มีก็เป็นแผนของผู้นำหน่วยงานมากกว่าแผนงาน และเป้าหมายขององค์การ
2. ต่างคนต่างพยายามสร้างปริมาณงาน โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพเพื่อการขยายอัตรา ขยายงบประมาณ และขยายตำแหน่งของตน
3. มาจากคนละสายงาน คนละสถาบัน คนละทฤษฎี ต่างอุดมการณ์กัน ต่างเชื่อว่าตนดี มีผลประโยชน์ขัดกัน จะประสานงานยากมาก
4. ลักษณะงานถ้ารับผิดชอบคล้ายกันจะแย่งงานกัน เกรงตนเองจะสูญเสียอำนาจการมีชื่อเสียงของตน ทำงานประสานกันแล้ว อีกฝ่ายได้ดี แทนที่จะคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

5. งบประมาณได้ไม่พร้อมกัน บางหน่วยงานได้ บางหน่วยงานไม่ได้ เพราะต้น
สังกัดต่างกัน แล้วแต่ความเอาจริงเอาจังของผู้บังคับบัญชาจะวิ่งเต้น

พลโท ประหยัด รอดโพธิ์ทอง (อ้างในชาตวรรษรงค์ โตชูวงศ์ 2528:148) อดีต
รองแม่ทัพภาคที่ 3 ได้กล่าวเตือนสติข้าราชการทหารผู้ได้บังคับบัญชาของท่านเสมอมา ว่า อย่า
ดีอย่า อย่าเป็นภบในกะลา น้ำชาล้นถ้วย ปวยแล้วไม่รักษา

ดีอย่า หมายถึงการไม่ยอมเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีขึ้น แม้ว่าจะ
เคยอบรมสัมมนา หรือเรียนรู้อะไรมา มากก็ตาม ทั้งนี้เพราะถือว่าตนเองเคยเรียนรู้เรื่องนั้นมา
มากแล้ว แต่ความจริงไม่ได้เอาใจใส่หรือตั้งใจฟังเพื่อนำมาปรับปรุงตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่า
เสียดายในโอกาสที่ผ่านมาไม่ทำให้เขาดีขึ้น

ภบในกะลา หมายถึง การมีโลกทัศน์ในขอบเขตจำกัด คับแคบ เท่ากับประสบการณ์
อันจำกัดของตนเอง แล้วยังไม่ทำใจให้กว้าง รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นด้วยความเต็มใจ แม้
แต่เรื่องที่อยู่ใกล้ตัวที่สุดก็ยังไม่เคยรับฟัง

น้ำชาล้นถ้วย หมายถึง ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของใครทั้งสิ้น ไม่ศึกษาหาความรู้
ใหม่ ๆ คิดว่าตนเองรู้อะไร ๆ มากพอแล้ว สิ่งที่มีอยู่ดีแล้ว เหมือนถ้วยชาที่เต็มแล้ว แม้จะได้
รับการเติมเท่าไร ก็ล้นออกมาเท่านั้น

ปวยแล้วไม่รักษา หมายถึง อาการที่ไม่ยอมพัฒนาปรับปรุงแก้ไขตนเอง เช่น รู้ว่าซื้อ
หอยแล้วมีแต่เสียอย่างเดียว ก็ยังซื้อ รู้ว่าเก็ยจคร้านไม่ดีก็ยังไม่ปรับปรุง แต่บางคนไม่รู้ว่าคุณ
เองปวยเพราะไม่ไปตรวจรักษา เพราะโรคบางชนิดไม่ปรากฏ ออกมาให้เห็น ซึ่งเรามักสัง-
เกตเห็นอยู่เสมอ ๆ เช่น ผู้บริหารบางคนไม่มีความรู้ แต่ไม่ใส่ใจหาความรู้ บางคนติดเหล้า
ติดบุหรี่ ติดการพนัน แต่ไม่ยอมเลิก เป็นต้น

พ.ต.อ.พิชัย สุนทรสังบุรณ์ รองผู้บังคับการตำรวจภูธร 6 ได้กล่าวไว้เมื่อครั้งดำรง
ตำแหน่งเป็นผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานีว่า (เดลินิวส์ เพื่อนักพัฒนา มี.ค 2530 :
17) "ข้าราชการหรือข้าราชการตำรวจ ก็คือประชาชนคนหนึ่งเช่นกัน มีลูกเมียมีครอบครัวมี

ภาระ เช่นเดียวกับประชาชนโดยทั่วไปเหมือนกัน มีหน้าซ้ำบางทีเงินเดือน ค่าตอบแทน ยังอาจ
 คิดกันว่าประชาชนอีกหลาย ๆ คนด้วยซ้ำไป ดังนั้นควรหันมาสนใจ คุณภาพชีวิตของข้าราชการ
 ควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานในหน้าที่บ้าง เพราะถ้าข้าราชการ ปากท้องหิวลูกเมียเดือดร้อน หรือ
 ยังติดพันอยู่กับอบายมุข ทำให้ชีวิตในครอบครัวไม่มีความสุขแล้ว จะไปบำบัดทุกข์บำรุงสุขของ
 ราษฎรได้อย่างไร"

คำพูดดังกล่าวสอดคล้องกับ แนวความคิดของศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ คันทเสรี
 (2527:72) ว่า

จะปลูกพืชต้องเตรียมดิน	จะกินต้องเตรียมอาหาร
จะพัฒนาการต้องเริ่มต้นที่คน	จะพัฒนาคนต้องเริ่มต้นที่จิตใจ
จะพัฒนาใครเขา	ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราก่อน

ดังนั้นประเด็นที่ว่าหน้าที่ข้าราชการจะเป็นกลไกของรัฐในการที่จะพัฒนาสังคม
 ประเทศชาติได้นั้น ข้าราชการ จำเป็นต้องพัฒนาตนเองเสียก่อน โดยหันกลับมาพิจารณาตัวเอง
 พัฒนาจิตใจ จิตสำนึก ความคิด สติปัญญา พัฒนาร่างกายของตนให้สมบูรณ์พร้อมด้วย จากนั้นก็
 ขยายผลการพัฒนานั้น ไปสู่คนในครอบครัว และสังคมประเทศชาติตามลำดับ

ในปัจจุบัน ได้มีแนวความคิดที่หันมาให้ความสนใจที่จะพัฒนาจิตสำนึก คุณธรรม จริย
 ธรรม ของข้าราชการกันมากยิ่งขึ้น เช่น

วิรัช เตียหงษากุล (2529:42) ได้กล่าวถึงแนวทางที่พึงปรารถนาสำหรับตัวข้าราชการ
 โดยเน้นที่การสร้างจิตสำนึกในตัวข้าราชการก่อน 7 ประการ คือ

1. การมีคุณธรรมประจำใจ อันหมายถึง การยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี
 วัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงามของไทย มีจิตใจที่พร้อมที่จะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือ และเสีย
 สละผลประโยชน์ส่วนตัว

2. การมีความรักและผูกพันในชุมชน แม้ว่าตนเองจะเป็นส่วนย่อยเล็ก ๆ ส่วนหนึ่ง
 ในชุมชนก็ไม่เคยแม้กระทั่งคิดดูถูกตนเองว่า "ตัวคนเดียวทำอะไรไม่ได้" หรือ "ไม้ซีกไม่อาจ
 จัดไม้ซุง" ในทางตรงกันข้าม ข้าราชการควรระลึกเสมอว่า ตนเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของ

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
 บุคลากรมหาวิทยาลัย

ชุมชน ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงปกป้องรักษาชุมชนให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ภายในขอบข่ายของกฎหมาย

3. มีความเชื่อมั่น ข้าราชการควรได้รับการศึกษา ปรัชญาแนวความคิดหลักการ และวิธีการที่จะทำงานรับใช้ประชาชนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง อย่าให้เกิดความสับสน จะทำให้เกิดความมั่นคง มั่นใจและเชื่อมั่นได้ว่า การพัฒนาชุมชนและประเทศชาติจะประสบความสำเร็จได้อย่างแน่นอนที่สุดในที่สุด

4. การฝึกฝน ข้าราชการควรพยายามฝึกฝนในกระบวนการพัฒนาชุมชน ในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความเคยชินจนเป็นนิสัย โดยถือว่าการพัฒนาสังคมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

5. การส่งเสริมและเผยแพร่ข้าราชการควรพยายามทุกวิถีทางที่จะส่งเสริมปรัชญาแนวความคิด และหลักการพัฒนาชุมชนให้กว้างขวางอยู่ตลอดเวลา แก่ประชาชนทั่วไป ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับ

6. พร้อมทั้งจะเผชิญและแก้ไขปัญหา ข้าราชการควรมีความพร้อมที่จะพบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ไม่ว่าปัญหาจะมาจากระบบของราชการเอง มาจากประชาชน ควรถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา ที่จะต้องเกิดขึ้นและควรพร้อมที่จะแก้ไขอย่างสุขุมรอบคอบตลอดเวลา

7. คือการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ให้ทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ โดยมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา ประเมินผลโดยตนเองและผู้อื่น ตลอดจนยอมรับข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

วิสุทธ์ โภธิแทน (2529:4) ได้กล่าวถึงข้าราชการในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง ซึ่งควรจะได้มีการพัฒนาคุณภาพ ไว้ว่า เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาใครจะละเลยไม่กล่าวถึง "คุณภาพกำลังคน" เป็นไม่มี ถ้าถามว่าพัฒนาคนไปทำไม คำตอบก็เห็นจะเป็นว่า พัฒนาคคนเพื่อให้คนไปพัฒนาวัตถุ เพื่อจัดสังคมให้เป็นระบบ แล้วทั้งคนและทั้งระบบก็จะเกื้อกูลกันในด้านที่จะช่วยพัฒนาสังคมและ เห็นว่าข้าราชการที่พึงประสงค์นั้นควรมีคุณลักษณะ 2 อย่างคือ

- คุณภาพแห่งจิตใจ เป็นอันดับแรก
- คุณภาพในความรู้ความสามารถเป็นอันดับรอง

คุณภาพแห่งจิตใจหมายถึง การยกระดับจิตใจข้าราชการให้มีจริยธรรม (ethic) จริยธรรมคือหลักเกณฑ์แห่งความคิดหรือการประพฤติชอบ อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการประเมินค่าความเป็นมนุษย์ จริยธรรมที่ข้าราชการควรจะมีนั้น ได้แก่

1. การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง ซึ่งน่าจะมีมากกว่าคนธรรมดาเสียอีก
2. การมีศีลธรรมประจำใจ คือ ไม่ประพฤติเหลวแหลก เช่น ไม่เป็นคนเมาหยำเป, ไม่เป็นหนัก พนัน, ไม่หมกมุ่นเรื่องเพศจนเสื่อมเสีย, ไม่พูดจาถลนถลัก
3. มีวินัยและความรับผิดชอบ
4. เคารพกติกา สังคม
5. มีความยุติธรรม
6. มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คอร์รัปชัน

ส่วนคุณภาพในด้านความรู้ความสามารถนั้น ประกอบด้วย

1. มีความฉลาดในการคิดการอ่าน รอบรู้ความเป็นไปของบ้านเมือง
2. รอบรู้ในระเบียบแบบแผนการปฏิบัติงาน
3. รู้จักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน
4. ต้องกล้าตัดสินใจในการทำงาน โดยพิจารณาและยึดมั่นในความถูกต้อง
5. มีมนุษยสัมพันธ์และความสามารถในการปรับตัว

บุญทัน ดอกไธสง (2529:321) ได้เสนอแนะการฝึก อบรมข้าราชการระดับล่าง โดยเน้นการฝึก อบรมพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ โดยที่ผู้บริหารจะต้อง จัดการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ เน้นการต่อสู้ชีวิตด้วยธรรมะ เน้นการประหยัด การขยันขันแข็งมีระเบียบวินัยซื่อสัตย์สุจริต และเหนือสิ่งอื่นใดก็ต้องลดละอบายมุขโดยประการทั้งปวง ถ้าครอบครัวของข้าราชการผู้ใดมีสมาชิก

ที่มีลักษณะดังกล่าวครบถ้วนนั้น ไม่ว่าจะมียารายได้น้อยก็มีความสุข และเป็นพื้นฐานในการที่จะส่งผลให้งานในหน่วยราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ก็ได้กำหนดแผนพัฒนาคุณภาพกำลังคนไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งร่างกายและจิตใจ โดยในด้านจิตใจนั้นก็เน้นหนักถึง การสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ชยันต์แข็งพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี รวมทั้งธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ (กองการศึกษาและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2529:40)

จะเห็นว่าการพัฒนาด้านจิตใจของข้าราชการโดยเฉพาะข้าราชการนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความหมายต่อการพัฒนาประเทศชาติ โดยส่วนรวมเป็นอันมาก การอบรมพัฒนาข้าราชการที่ผ่านมามีก็จะกระทำกันเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงาน โดยเน้นด้านทฤษฎี ทางวิชาการเป็นส่วนใหญ่ มีการคำนึงถึงข้อจำกัดและปัญหาส่วนตัวของข้าราชการน้อยมาก เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติกับประชาชน จึงทำให้งานเป็นไปอย่างไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เพราะอิทธิพลของข้อจำกัดและปัญหาส่วนตัว ของข้าราชการนี้มีอิทธิพลเหนือกว่าอุดมการณ์

ประเทศไทยได้มีรูปแบบการอบรมพัฒนาข้าราชการ โดยเน้นที่การพัฒนาจิตใจกันอย่างจริงจังนั้นยังไม่มากนัก สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน กพ. ก็เห็นความสำคัญของการพัฒนาจิตใจข้าราชการอยู่มากเช่นกัน แต่ยังไม่สามารถดำเนินการฝึกอบรมได้แพร่หลายไปทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามก็ได้มีการตื่นตัวในเรื่องของการพัฒนาจิตใจกันอย่างแพร่หลาย โดยมีหน่วยงานหลายหน่วยงานได้พยายามจัดหารูปแบบการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ เพื่อ อบรมพัฒนาจิตใจประชาชนในชนบทบ้าง อบรมเยาวชนชนบ้่าง และแม้กระทั่งการอบรมพัฒนาข้าราชการเอง หน่วยงานเหล่านี้ได้แก่ศูนย์ประสานงานการพัฒนาสังคม (ศพส.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน, โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง, กองทัพอากาศที่ 3, กรมการศึกษา นอกโรงเรียน, กรมการพัฒนาชุมชน, สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท, วิทยาลัยครูอุบลราชธานี,

วิทยาลัยครูเลย กองบังคับการตำรวจภูธร 6, กองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดอุดรธานี, กองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดเลย, กองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดมุกดาหาร ที่อำเภอคำชะอี ฯลฯ

กระบวนการพัฒนาจิตใจข้าราชการที่เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยทั่วไปคือกระบวนการพัฒนาจิตใจ ข้าราชการกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี ซึ่งได้รับการยกย่อง ให้เป็นกองกำกับการตำรวจจังหวัดดีเด่น ของกรมตำรวจในปี พ.ศ. 2528 และในปี ต่อมา

ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดร คือ พ.ต.อ.พิชัย สุนทรสัจบุรณ์ ก็ได้รับรางวัลสังข์เงิน สาขาพัฒนาชุมชน ท่านได้ยึดหลักการจะพัฒนาใครเขาต้องพัฒนาตนเองก่อน คือการหันกลับมาพิจารณาข้าราชการ โดยเฉพาะข้าราชการชั้นผู้น้อยซึ่งสัมผัสกับประชาชนมากที่สุด ในหน่วยงานของท่านเองว่า เขาเหล่านั้น มีคุณภาพชีวิตดีเพียงใด ปากท้อง ลูกเมีย ที่พักเพียงพอหรือยัง ยังติดพันอยู่กับอบายมุขอะไรบ้าง ถ้าข้าราชการยังปากท้องหิว ลูกเมียยังไม่ได้รับความสุขตามอัตรภาพแล้ว จะไปบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎรได้อย่างไร เพราะจริง ๆ แล้วข้าราชการตำรวจหรือข้าราชการทั่วไป ก็คือประชาชนคนหนึ่งนั่นเอง จากประเด็นปัญหาดังกล่าวทำให้กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดไปเข้ารับการศึกษาอบรมพัฒนาตนเอง จากหน่วยฝึกอบรมต่าง ๆ เช่นที่ จังหวัดมุกดาหาร, วิทยาลัยครูอุบล, วิทยาลัยครูเลย

ผลการอบรมปรากฏว่า ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตของตำรวจอย่างมาก ได้มีการเริ่มพัฒนาตนเอง พัฒนาคอร์ปครัวให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน ทำงานและส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการตำรวจกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานีมีผลงานดีเด่นดังกล่าว

จากผลงานการพัฒนาของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี ทำให้วงการตำรวจ ต้นตอที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจในสังกัดตนเองบ้าง โดยเฉพาะกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเลย ได้ร่วมกับศูนย์ฝึกอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิตวิทยาลัยครูเลย โดยได้เริ่มฝึกอบรมข้าราชการชั้นประทวน และพลตำรวจรุ่นแรกในเดือน มีนาคม 2529 จำนวน 98 นาย และทยอยฝึกอบรมมาเป็นระยะ ๆ ตลอดปี 2529 จนถึงรุ่นที่ 15 ซึ่งเป็นรุ่นสุดท้าย

เสร็จสิ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม 2530

ในช่วง 1 ปี ระหว่างการดำเนินการพัฒนาข้าราชการตำรวจของข้าราชการตำรวจ จังหวัดเลย นั้น ได้เกิดผลงานที่เป็นที่ยอมรับจากบุคคลทั่วไปและสื่อมวลชนหลายสาขา เช่น หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ เพื่อนักพัฒนา (มี.ค. 2530:15) ได้กล่าวถึงความพยายามในงานพัฒนา ของข้าราชการตำรวจ ในจังหวัดเลยตอนหนึ่งว่า ในสมัยที่ พ.ต.อ.ช่วงชัย สัจจงศ์ ผกก. เลย คนก่อนนั้น ได้พยายามจัดหารูปแบบในการพัฒนาชนบทตลอดมา เช่น ในทุกวันเสาร์ จะต้องออกพัฒนาหมู่บ้านให้ได้ 1 หมู่บ้าน วิธีการก็คือ ค้นหาหมู่บ้านที่เห็นว่าควรจะได้รับการพัฒนา แล้วก็จัดการเอาสัตว์แพทย์ เจ้าหน้าที่อำเภอ ไปปฏิบัติงานบริการประชาชน การพัฒนาดังกล่าว ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จนกระทั่งปี 2529 ได้มีโครงการอบรมพัฒนาจิตใจ ของ ตำรวจที่วิทยาลัยครูเลย ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง มีเจ้าหน้าที่ตำรวจจากกองกำกับการ ตำรวจภูธร จังหวัดหนองคาย อุดรฯ และข้าราชการครูบางส่วนมาร่วมฝึกอบรมด้วย

พ.ต.ท.สุทธิ คะสุวรรณ รอง ผกก. จ.เลย ได้แสดงทัศนะต่อการฝึกอบรมพัฒนา จิตใจข้าราชการตำรวจ กกภ. จ.เลย ว่า (เดลินิวส์ มี.ค.2530:17) "หลังจากการฝึกอบรม พัฒนาจิตใจดังกล่าวแล้ววิถีชีวิตและการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจได้เปลี่ยนแปลงไปใน ทางที่ดีขึ้นมาก ตำรวจกว่า 60% สามารถลดละอบายมุขได้อย่างเด็ดขาด ฐานะทางครอบครัว เริ่มดีขึ้น หน่วยงานก็ดีขึ้นด้วย โดยเฉพาะคดีต่าง ๆ ลดลงกว่า 50% ผลการจับกุมเมื่อเกิดคดี แล้ว 100%"

อาจารย์สุวารีย์ ศรีบุณะ (2530 : สัมภาษณ์) อาจารย์วิทยาลัยครูเลย ผู้ประสาน งานและรับผิดชอบ วิทยากร จัดอบรมได้แสดงทัศนคติต่อการฝึกอบรมว่า "หลังจากการฝึกอบรม ข้าราชการตำรวจเลย เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างน่าพอใจมาก ตำรวจเมืองเลยหลายคนตื่นตัวหาซื้อที่ดินไว้ทำสวนมะขามหวาน หลายคนมาเลี้ยงโคนม หลายคนเลี้ยงผึ้ง เป็นอาชีพ รong แทนที่จะเอาเวลาว่างไปจับกลุ่มกินเหล้าเหมือนเมื่อก่อน ลูกเมียทางบ้านก็พอใจกับการฝึก อบรมมาก ตำรวจที่ผ่านการอบรมรุ่นแรก ๆ สามารถพัฒนาตนเองขึ้นได้อย่างรวดเร็วจนกระทั่ง ได้เชิญมาเป็นตัวอย่างและเป็นวิทยากรในรุ่นต่อ ๆ มา แต่อย่างไรก็ตาม การอบรมก็เชื่อว่า จะ ประสบผลสำเร็จถึง 100% ตำรวจบางคนอบรมเสร็จก็ยังพฤติกรรมเช่นเดิม บางคนอบรมเสร็จ

ใหม่ ๆ ก็ประพฤติตัวดี แต่นาน ๆ เขาก็กลับไปอยู่ในสภาพเดิม"

จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาโครงการอบรมเพื่อการพัฒนาจิตใจข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดเลย และโดยที่โครงการอบรมดังกล่าวได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มีหลักสูตรการอบรม ผู้เข้าอบรม วิทยากร ตลอดจนอาคารสถานที่ที่แน่นอนและชัดเจน ตลอดทั้ง 15 รุ่น อีกทั้งการได้มีโอกาสเข้าสังเกตการณ์รู้จักคุ้นเคยกับคณะทำงานเป็นการส่วนตัว จึงคิดว่าน่าจะทำให้งานวิจัยกระบวนการและวิธีการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดเลยนี้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับปรุงการอบรมครั้งต่อไปของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเลยและศูนย์ฝึกอบรมวิทยาลัยครูเลยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และจะนำมาประยุกต์ใช้กับงานฝึกอบรมพัฒนาบุคคลของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ตลอดจนแนวทางในการจัดฝึกอบรมแก่ข้าราชการทั่ว ๆ ไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการและวิธีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจข้าราชการตำรวจ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเลย
2. เพื่อติดตามผลการฝึกอบรมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้
  - 2.1 การพัฒนาจิตใจของข้าราชการตำรวจที่ผ่านการฝึกอบรมในด้านต่าง ดังนี้ คือ
    - การนั่งตนเอง
    - การร่วมมือร่วมใจ
    - ความขยันขันแข็ง
    - การมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต
    - การละเอียดรอบคอบ
  - 2.2 ความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจที่ผ่านการอบรม ที่มีต่อ

- 2.2.1 วิทยากร, ผู้ดำเนินโครงการ, หลักสูตร, สื่อ, สถานที่ และ
สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ
- 2.2.2 การนำไปปฏิบัติหลังจากผ่านการอบรมไปแล้ว
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการพัฒนาจิตใจ คือลักษณะของการพึ่งตนเอง, การ
ร่วมมือร่วมใจ, ความขยันขันแข็ง, การมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต และการละ
อบายมุข กับ อายุ สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่ผ่านการอบรมที่ต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกลุ่มเป้าหมายเฉพาะข้าราชการตำรวจระดับชั้น
ประทวน ถึงผลตำรวจ สังกัดกองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดเลย ที่ผ่านการอบรมเพื่อพัฒนา
จิตใจตามโครงการพัฒนาบุคลากร 1 ซึ่งมีจำนวน 1097 นายเท่านั้น และเนื่องจากข้อจำกัด
ในด้านงบประมาณ ระยะเวลา จำกัด จึงสุ่มตัวอย่างประชากรจากจำนวนดังกล่าว 297 นาย
หรือประมาณ 27 %
2. ตัวแปรที่ศึกษา
  - 2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable)
    - 2.1.1 วัย ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งแตกต่างกัน ตั้งแต่ 20 ปี-
60 ปี
    - 2.1.2 สถานภาพสมรสของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งแบ่งออกเป็น โสด,
ไม่โสด.
    - 2.1.3 ระยะเวลาที่ผ่านการอบรม เริ่มดำเนินการฝึกอบรมรุ่นแรกตั้งแต่
เดือน มีนาคม 2529 ดำเนินการฝึกอบรมเป็นระยะ ๆ เรื่อยมา
ทั้งหมด 15 รุ่น รุ่นละ 100-120 นาย ใช้เวลาในการอบรมรุ่น
ละ 5 วัน จนเสร็จสิ้นรุ่นสุดท้ายเมื่อเดือน พฤษภาคม 2530

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือพัฒนาการของจิตใจ ผู้เข้าอบรม ซึ่งใช้เกณฑ์ที่จะวัด ดังนี้คือ

- 2.2.1 การฟังตนเอง
- 2.2.2 การร่วมมือร่วมใจ
- 2.2.3 ความขยันขันแข็ง
- 2.2.4 การมีวินัยซื่อสัตย์สุจริต
- 2.2.5 การละอวยมุข

3. การติดตามผลโครงการฝึกอบรม คือ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม หลังจากการฝึกอบรม เปรียบเทียบกับพฤติกรรมก่อนเข้าฝึกอบรม โดยอาศัยหลักของการฟังตนเอง การร่วมมือร่วมใจ ความขยันขันแข็ง การมีวินัยซื่อสัตย์สุจริต และการละอวยมุข เป็นเกณฑ์ในการศึกษา ข้อสรุปจากการติดตามผลครั้งนี้เป็นข้อสรุปในช่วงหลังจากการฝึกอบรมจนถึงเดือน ธันวาคม 2530

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้ถูกสัมภาษณ์ ทุกคนเป็นผู้ที่ผ่านกระบวนการการฝึกอบรมตลอดระยะเวลาการอบรมอย่างสมบูรณ์ และทุกคนตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ มีอิสรภาพในการแสดงความคิดเห็นเต็มที่
2. ผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกคนอยู่ในสภาพปกติสามารถยกย่อนหลังถึงสภาพของตนเองก่อนที่จะเข้ารับการฝึกอบรมได้
3. โครงการพัฒนาจิตใจที่จะทำวิจัย ชื่อตามโครงการที่ปรากฏในเอกสาร คือ โครงการพัฒนาบุคลากร 1

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจตรงกันกับผู้วิจัยจึงได้นิยาม (Definition) คำจำกัดศัพท์หรือตัวแปร (Variables) ที่สำคัญ เกี่ยวกับเรื่องที่จะวิจัยโดยบางคำได้นิยามไว้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

ก. การพัฒนาจิตใจ

1. นิยามทั่วไป หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการเสริมสร้างจิตใจใหม่คุณภาพ มีความรู้สึกรับผิดชอบชีวิต เพื่อกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพอันเป็นการพัฒนาสภาพชีวิตและจิตใจ ในการที่จะประพฤติและปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เพื่อตนเองครอบครัว สังคม ตลอดจนประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งในด้านการดำเนินชีวิต และเศรษฐกิจรวมทั้งการเห็นประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน และการรักษาระเบียบวินัยของสังคม
2. นิยามปฏิบัติการ หมายถึง ความสามารถในการพึ่งตนเอง การร่วมมือร่วมใจเพื่อส่วนรวม ความขยันขันแข็ง การปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสังคม และการละอบายมุข

ข. โครงการฝึกอบรม

1. นิยามทั่วไป หมายถึง โครงการฝึกอบรมที่มีหลักสูตร เนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อพัฒนาจิตใจให้พร้อมที่จะพัฒนาทั้งส่วนตัวและสังคม
2. นิยามปฏิบัติการ หมายถึง โครงการฝึกอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเลย ร่วมกับวิทยาลัยครูเลย จัดอบรมให้แก่ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนและพลตำรวจ ตามโครงการพัฒนาบุคลากร 1 โดยเน้นกระบวนการพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ

ค. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1. นิยามทั่วไป หมายถึง ข้าราชการที่ผ่านการอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 15 รุ่น เป็นข้าราชการตำรวจ กก.ภ.จ. เลข 1097 นาย จาก กก.ภ.จ.หนองคาย 380 นาย ครู 37 คน ข้าราชการอื่น ๆ 4 คน รวม 1565 คน
2. นิยามปฏิบัติการ หมายถึง ข้าราชการตำรวจจากกองกำกับการตำรวจภูธรชั้นประทวน สังกัดกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเลย จำนวน 1097 นาย ซึ่งผ่านการอบรมพัฒนาจิตใจตามโครงการพัฒนาบุคลากร 1 ของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเลย

ง. การพึ่งตนเอง

1. นิยามทั่วไป หมายถึง การกระทำกิจกรรม หรือดำเนินการอย่างไรใด จะกระทำหรือดำเนินการด้วยกำลังกายกำลังทรัพย์ ความสามารถและสติปัญญาของตนเอง โดยไม่ร้องขอหรือรอคอยความร่วมมือจากบุคคลอื่น

2. นิยามปฏิบัติการ หมายถึง การทำงานเลี้ยงตนเองและครอบครัว การหาอาชีพเสริม, การไม่มีหนี้สิน, การปรับปรุงและพัฒนาหน่วยงาน การมีความเชื่อมั่นในความดีงาม สติปัญญาและความสามารถของตนเอง การดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมอันจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตนเองหรือร่วมมือกันในหน่วยงาน (ตามข้อคำถามข้อ 1-9 ตอนที่ 2)

จ. การร่วมมือร่วมใจ

1. นิยามทั่วไป หมายถึง การสละแรงกายแรงใจ ความสามารถ สติปัญญา หรือทรัพย์สิน ในการที่จะทำกิจกรรมหรือช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความทุกข์ยากลำบาก หรือการทำงานชนิดร่วมแรงร่วมใจ ด้วยความยินดี และเต็มใจ

2. นิยามปฏิบัติการ หมายถึง การประสานใจ ประสานความคิด ประสานงาน ประสานประโยชน์ กับเพื่อนร่วมงาน หน่วยงานอื่น ๆ การยึดเอาหลักศาสนาเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสหกรณ์ การเสียสละแรงกายแรงความคิดและทรัพย์สินเพื่อส่วนรวม การลงแขกทำงาน (ตามคำถามข้อ 10-18 ตอนที่ 2)

ฉ. ความขยันขันแข็ง

1. นิยามทั่วไป หมายถึง ความพากเพียรพยายามในการที่จะทำกิจกรรมอย่างหนึ่งให้สำเร็จ แม้ว่าจะเหน็ดเหนื่อยเพียงใดก็ตาม

2. นิยามปฏิบัติการ หมายถึง การมีความตั้งใจที่จะทำงานอย่างสม่ำเสมอ ใช้เวลาในการทำงานมากกว่าเวลานักผ่อน มีความอดทน ถือว่างานจะสำเร็จได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ในการสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตครอบครัว ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและเพื่อส่วนรวมด้วยความอดทน (ตามคำถามข้อ 19-24 ตอนที่ 2)

ข. การมีวินัยข้อสัตย์สุจริต

1. นิยามทั่วไป หมายถึง การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบข้อบังคับ และกติกาต่าง ๆ ของสังคม การไม่คดโกงเอาเปรียบบุคคลอื่น อันจะส่งผลให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุขและปลอดภัย

2. นิยามปฏิบัติการ หมายถึง การมีความสามารถในการบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามความตั้งใจที่ตนเองกำหนดไว้เพื่อสร้างอนาคตเป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว และในขณะเดียวกันก็เป็นผลดีแก่สาธารณชน รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎระเบียบคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ตลอดจนการข้อสัตย์สุจริต ไม่คอร์รัปชันในการปฏิบัติราชการ (ตามคำถามข้อ 25-32 ตอนที่ 2)

ค. การละอบายมุข

1. นิยามทั่วไป หมายถึง การที่บุคคลสามารถละเว้นหรืองดเว้นจากอบายมุขได้อย่างเด็ดขาด

2. นิยามปฏิบัติการ หมายถึง การละเว้นจากการกินหมาก สูบบุหรี่ ดื่มสุรา เมรัย เทียวบาร์ ไนต์คลับ หรือเที่ยวกลางคืน การคบคนชั่ว การเสี่ยงโชคและละเว้นจากการพนันต่าง ๆ (ตามคำถามข้อ 32-39 ตอนที่ 2)

ด. กระบวนการฝึกอบรม

1. นิยามทั่วไป หมายถึง เนื้อหาสาระและกิจกรรมของหลักสูตรที่ อื้ออำนวยการต่อการพัฒนาจิตใจ รวมทั้งความรู้ความสามารถของวิทยากรด้วย

2. นิยามปฏิบัติการ หมายถึง หัวข้อวิชาต่างๆ ที่ อื้ออำนวยการต่อการพัฒนาจิตใจ ระยะเวลาในการฝึกอบรม สถานที่ การจัดกิจกรรม และความพร้อมของอุปกรณ์ในการฝึกอบรม รวมทั้งวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอด ตลอดจนบุคลิกภาพความประพฤติของวิทยากรด้วย

ด. สถานภาพสมรส แบ่งเป็น 2 สถานภาพ คือ

โสด หมายถึง การยังไม่มีภรรยาหรือสามี หรือหย่าร้างกันหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต

ไม่ใส่ หมายถึง การมีสามีหรือภรรยาอยู่กันกันอย่างเปิดเผย เป็นที่ยอมรับ
ของบุคคลทั่วไป ทั้งที่จดทะเบียนสมรส อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และยังไม่ได้จดทะเบียน

ก. อายุ หมายถึง ช่วงอายุของผู้รับการอบรม ตั้งแต่อายุ 20-60 ปี

ข. ระยะเวลาที่ผ่านไปหลังจากการฝึกอบรมที่ต่างกัน หมายถึง วันสุดท้ายของการ
อบรมของแต่ละรุ่นจนถึงวันสัมมนา (๓๐.30) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะคือ

1. รุ่นที่ 1 -5 / 2. รุ่นที่ 6 - 10 / 3. รุ่นที่ 11 - 15

สมมติฐานการวิจัย

เพื่อให้เกิดแนวความคิดทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. ชีวภาพการดำรงชีวิตที่ผ่านการอบรมแล้ว จะมีการพัฒนาจิตใจ ทั้งในด้านการ
พึ่งตนเอง การร่วมมือร่วมใจ ความขยันขันแข็ง การมีวินัยซื่อสัตย์ สุจริต และการละอายมุข
สูงกว่าก่อนเข้า รับการอบรม

2. ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกระบวนการและวิธีการอบรม แต่จะได้
รับผลกระทบกระเทือนจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรคหลังจากผ่านการอบรมไปแล้ว

3. ผู้เข้าอบรมที่มีอายุมากกว่าจะมีการพึ่งตนเอง การร่วมมือร่วมใจ การมี
ระเบียบวินัยซื่อสัตย์สุจริต ความขยันขันแข็ง และการละอายมุขมากกว่า ผู้เข้าอบรมที่มีอายุ
น้อยกว่า

4. ผู้เข้าอบรมที่ไม่ใส่ จะมีการพึ่งตนเอง การร่วมมือร่วมใจ ความขยันขันแข็ง
การมีวินัยซื่อสัตย์สุจริต และการละอายมุขมากกว่าผู้ที่ยังเป็นใส่

5. ระยะเวลาหลังจากการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน จะมีระดับการพึ่งตนเอง การร่วมมือ
ร่วมมือร่วมใจ ความขยันขันแข็ง การมีระเบียบวินัยซื่อสัตย์สุจริต และการละอายมุขที่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. นำผลการวิจัยมาปรับปรุงแก้ไขวิธีการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจข้าราชการตำรวจ
จังหวัดเลยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. นำข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทาง การพัฒนาจิตใจและคุณภาพของข้าราชการโดยทั่วไปให้ดียิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และผู้ดำเนินการฝึกอบรมรวมทั้งวิทยากร จะเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบของการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาจิตใจให้ตรงกับความต้องการและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น